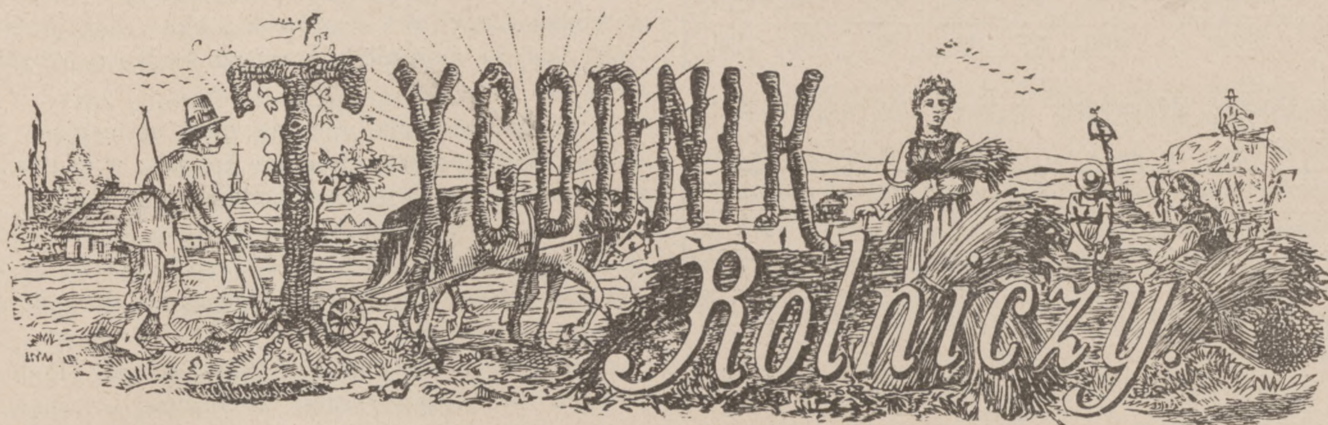
Nr. 46. Kraków. 13 Listopada 1897. Rok XIV.

Organ c. k. Towarzystwa rolniczego Krakowskiego.

Prenumerata wraz z przesyłką pocztową wynosi: w państwie austr. rocznie 6 złr. w. a., półr. 3 złr. w. a., w W. ks. poznańskiem i całem państwie niem. rocznie 12 marek, półr. 6 marek, w Królestwie polskiem rocznie 6 rubli, półr. 3 ruble. Dla pp. Oficyalistów pryw. rocznie 4 złr. w. a. Pojedynczy numer 12 ct. w. a. Cena inseratu od miejsca wiersza dwułamowego dla członków Tow. okręg., prenumerujących „Tygodnik“ 4 centy, dla wszystkich innych 8 centów.

„Tygodnik rolniczy“ wychodzi w Sobotę każdego tygodnia. Niefrankowanych listów nie przyjmuje się. Reklamacye nieopieczętowane nie podlegają opłacie pocztowej. Manuskrypta winne być opatrzone podpisem autora; nieumieszczonych nie zwraca się.
Zamówienia na „Tygodnik“ i ogłoszenia, przyjmuje Administracya „Tygodnika“ przy ulicy Basztowej, l. 6, artykuły zaś należy odsyłać do Redakcyi przy ulicy Garncarskiej l. 5.

Treść: Wyrób drenów. (Ciąg dalszy). — Doświadczenia z maszyną do dojenia „Thistle“. — Rozmaitości. — Oznajmienia. — Sól dla bydła. — Sprostowanie omyłki. — Ogłoszenia. — Ceny produktów.

Wyrób drenów.

(Ciąg dalszy).

Do odbioru rur świeżo wyciśniętych z maszyny, służy stół złożony z wałków drewnianych, po których świeże rury przesuwają się łatwo i bez uszkodzenia.

Ze stołem połączony jest przyrząd do cięcia rur na sztuki silnie naprężonym drutem.

W czasie cięcia rur maszyna musi stać, gdyż cięte rury w ruchu mają ukośne czoła.

Stoły zbyt długie są szkodliwe, gdyż miękkie rury osiadają się i krzywią się łatwo.

Formy na rurki mają po kilka otworów, 15 cm. ma jeden otwór. Otwory we formach są w niektórych maszynach wycięte stożkowo, co jednak w niektórych glinach wywołuje zadzieranie się rurek.

Rozmiary otworów we formie są większe, niż gotowych rurek, gdyż takowe przez suszenie i palenie zmieniają się rozmaicie, zależnie od rodzaju gliny.

Stosunek wymiarów formy i rurek gotowych przedstawia się następująco:

Średnica rurki palonej	4 *cm.*	5·5	8·0	10·5	13·0	15·0
Średnica otworu formy	4·4	6·0	8·8	11 5	14·5	17 5
Grubość ściany surowej rurki	1·2	1·3	1·5	1·8	2·1	2·4

Kamyki i korzenie wchodzące z gliną na formę przecinają rurki przy wyciskaniu, dlatego powinna być glina od nich wolną.

Glinę odpadającą z maszyny i popsute rurki należy oddać do mieszacza do wyrównania jej gęstości z resztą gliny, nie można napowrót wrzucać do skrzynki do maszyny, gdyż glina raz przeciśnięta jest gęściejsza, niż przygotowana do wyrobu i rurki z niej wyrobione krzywią się przy schnięciu i paleniu.

Wyrób rurek już w czasie przymrozków musi być wstrzymanym, gdyż cokolwiek wilgotne rurki mróz zupełnie rozkrusza.

W krajowej szkole garncarskiej w Kołomyji utworzono miesięczny kurs dla nauki strycharzy wyrobu rurek i dachówek z gliny przesłanej z miejsca fabryki.

Wymiary form w maszynach drenarskich są następujące:

Średnica rur m/m	Zewnątrz	45	56	63	79	110	141	171	197
	W świetle	28	36	42	55	83	111	138	160
		1·0	$1^1/_4$	$1^1/_2$	2·0	3·0	4·0	5·0	6·0
Ilość otworów		6	5	4	3	2	2	1	1

Produkcyę drenów oblicza się podług ilości rurek wyrobionych z jednego m. sześciennego gliny, ilość ta jednak jest niestałą i zależy od gatunku materyału:

Z metra sześciennego gliny można wyrobić							
rur	O średnicy	3 *cm.*	$5^1/_2$	8 *cm.*	$10^1/_2$	13 *cm.*	$15^1/_2$ *cm*
	Sztuk	2000	880	440	290	210	150

Podług Mällendorfa wypada następujące zestawienie:

Średnica wewnątrz	*cm.*	3·3	4·0	5·0	7·5	10·5	13·0
Waga surówek śwież.	*kg.*	1·2	1·5	1·8	3·6	4·7	5·8
Z m^3 gliny wychodzi	sztuk	1527	1294	1019	527	400	325
Na 1000 sztuk gliny	m^3	0·71	0·86	1·08	2·10	2·75	3·40

Do transportu rurek potrzeba znać wagę tysiąca rurek wypalonych, która wynosi:

Średnica	5 *cm.*	8 *cm.*	10 *cm.*	13 *cm.*	15 *cm.*
kg.	1120—1250	2100—2400	3000—3500	4000 - 4750	6000

Maszyna podwójnie działająca w porze, kiedy może być czynną, to jest w 100—120 dniach w roku, daje następującą ilość rurek:

Średnica	4 *cm.*	5 *cm.*	8 *cm.*	10 *cm*	13 *cm*	5 *cm.*	Suma
Dni	78 - 93	6—7	9—11	$3^1/_2$-4	2-$2^1/_2$	$1^1/_2$-2	100 120
Tysięcy	287-345	17·7-21·2	14·6-17·6	1·9 2 3	1·9-2 3	1 3-1·5	328-397

Na wyrób tysiąc rurek potrzeba dniówek:

Średnica	4 *cm.*	5 *cm.*	8 *cm.*	10 *cm.*	13 *cm.*	15 *cm.*
Dni	0·15-0·27	0·20·0 30	0·40-0·59	0·50 0·70	0 67-09·1	1·0

Dane powyższe zebrane są za granicą, u nas nie można je zebrać, gdyż fabryki należą do ludzi prywatnych, którzy nie mają czasu wchodzić w szczegóły produkcyi, a brak czasu nie dozwala inżynierom prowadzącym drenowanie robić i notować odpowiednie spostrzeżenia.

Rurki surowe otrzymane z prasy muszą być suszone w osobnych, na ten cel zbudowanych suszarniach.

Szopy do suszenia rurek są dwojakie: 1) o półkach stale stojących i 2) półkach przenośnych.

Ze względu na ustawienie maszyny do wyrobu rurek, dzielą się szopy na: 1) o stałem ustawieniu maszyny i 2) szopy, w których maszyna posuwa się wzdłuż środkowym korytarzem.

Rurki mniejszych rozmiarów suszy się przeważnie, układając je na półkach leżąco obok siebie, większe kalibry zaś suszy się ustawiając bądź na półkach, bądź na podłodze pionowo.

Rurki na półkach leżące powinny być obracane, aby jednostajnie schły i nie krzywiły się, dopiero po podeschnięciu mogą być układane w niskie stosy, gdzie przyciśnięte nie mogą się krzywić.

Stosy rurek surówek nie mogą być wysokie, aby górne rurki swoim ciężarem nie rozgniatały dolnych.

W szopach, które stoją między mieszaczem a piecem w poprzek, lepiej jest stale ustawić maszynę w środku szopy, zaś w szopach, które stoją wzdłuż, lepiej maszynę umieścić na korytarzu środkowym wzdłuż szopy.

Każda suszarnia powinna mieć następujące oddziały: 1) dla maszyny, jest nim korytarz w podłuż lub w poprzek szopy wyłożony podłogą, 2) oddział dla suszonych rurek świeżych, ten powinien być najbliżej maszyny po obu stronach środkowego korytarza, 3) oddział do prostowania rurek i składania w stosy do zupełnego wyschnięcia.

Suszarnia powinna być dobrze okrytą. Podłoga powinna być silną i równą, szczególniej do suszenia rurek stojąco. Krawędzie desek na podłodze, które wystają wskutek paczenia się desek pod wilgotnemi rurkami, powinny być ciągle równane, aby odcjskając się na rurkach nie szczerbiły je.

Podłogi utrzymuje się czysto przez posypywanie miałem piaskowym i zeskrobywanie od czasu do czasu gliny z rurek przyczepionej. Lepiej jest suszyć rurki stojąco na osobnych stołach piątrowych.

Suszarnia powinna być przewiewną, aby jednak ochronić rurki od silnego przeciągu i od bezpośredniego działania wiatru i słońca, powinna mieć suszarnia niskie okapy i zasłony z boków ustawione. Schnięcie rurki szybkie z jednej strony spowoduje pękanie i paczenie,

Wiązanie dachowe suszarni powinno być wysoko umieszczone, aby można pod niem ustawić wysoko półki.

Im obszerniejszą jest suszarnia, tem mniej wyrób rurek zawisł od pogody i tem swobodniej postępuje. W obszernej suszarni więcej można wyrobić rurek na zapas, które mogą lepiej przeschnąć i mniej wymagają później paliwa do wypalenia.

Do osłony suszarni używa się ścian ruchomych zbitych z desek, lub płotków osłonionych matami słomianemi, które powinny być łatwe do przenoszenia i ustawiania. W dnie wilgotne, pochmurne, a spokojne, wzmacnia się przewiew powietrza w suszarni przez otwarcie wentyli w dachu na ten cel umieszczonych.

Zbyt szybkie schnięcie rurek jest niekorzystnem, a powolne zapełnia szybko suszarnie.

Suszarnie z przenośnemi półkami są tańsze, gdyż szopa może być lżej zbudowaną i o więcej dowolnych wymiarach i mniej w niej potrzeba podłogi.

Miejsce na suszarnię powinno być suche lub wzniesione i osuszone rowami lub drenami.

Na suszarnię w gospodarskiej fabryce zużywa się najczęściej starą nieużyteczną szopę.

Rurki z gęstej i tęgiej gliny mogą być wprost z maszyny wałkowane dla wyrównania brzegów, wyprostowania i wygładzenia wewnątrz i zewnątrz.

Rurki wychodzące z maszyny miękkie muszą być na półkach podsuszone przed wałkowaniem.

Prostowanie rurek odbywa się na osobnym stole obok maszyny.

Wałki używane do tego celu powinny być okrągłe, proste i gładkie, powinny wchodzić w rurę łatwo i muszą być w użyciu ciągle wilgotne i obmywane z resztek gliny. Wałek ma na jednym końcu stałą obrączkę szerszą nieco, niż grubość ściany rurki, do osi prostopadle obciętą, na której wyrównuje się czoło rurki. Na drugi koniec zakłada się formę dla utworzenia drugiego czoła.

Stół do wałkowania albo jest ciągle wodą zlewany lub posypywany miałkim piaskiem.

Rurki robione z miękkiej gliny zsiadają się przy podsychaniu; także rurki skrzywione przy schnięciu, gdy nie są zbyt twarde, można wałkowaniem poprawić.

Rurki z miękkiej gliny bierze się od maszyny na widełki osobno do tego celu sporządzone i odnosi się na takowych do suszarni. Wałkowanie rurek podraża koszt drenowania morga o 1 złr.

Małe kalibry rurek mniej potrzebują wałkowania niż większe. Miękkie rurki powinny podeschnąć stojąco, a potem na półkach leżąco.

Gładkość drenów wewnątrz ułatwia odpływ wody i zwiększa jej chyżość.

W Anglii wyrabiają wewnątrz rurki oszklone. Przez wałkowanie nabierają rurki powierzchni zbitej i twardej.

Pierwszy okres suszenia trwa od 2—5 dni i na wyrób ilości rurek w tym czasie otrzymanej musi być w suszarni wolne miejsce.

Dobrze wysuszone rurki surówki mają tę samą barwę wewnątrz masy jak i zewnątrz i takie tylko winny iść do pieca.

Półki stałe muszą być w suszarni umieszczone tak, aby między niemi było wolne przejście lub wolny przejazd taczkami, dlatego powinno być zaopatrzone w podłogę.

Półki powinny być przewiewne i dlatego buduje się je z łat w odstępie 4—5 cm. Łaty muszą być równo poziomo ułożone.

W suszarniach o ruchomych półkach, są one równie z łat zbite, opatrzone z boku deskami z otworami do trzymania.

Półki przenośne ustawia się jedne na drugich na podłodze lub na twardym toku, do wysokości dogodnej do podnoszenia pełnej półki, muszą być jednak starannie ustawione, aby cały stos się nie przewrócił. Łaty do zbijania półek mają rozmiar 3/5 cm. Półki ruchome są o długości od 1·2—1·5 m, zaś stałe od 2·5 do 3·0 m. Łaty w półkach muszą być podparte na długości od 1—1·2 m.

Dla przykładu przytoczę rozmiary suszarni w Podhorcach (powiat Stryj). Suszarnia ma 35 m. długości, 15 m. szerokości, zajmuje 525 m² i mieści w sobie 18 000 drenów i 5.000 dachówek.

W założeniu fabryk drenarskich największą trudność stanowi budowa pieca, gdyż dotychczas, a szczególniej w zachodniej Galicyi, używano do palenia rurek drenowych zwyczajnych pieców ceglanych.

Praktyka taka wyrobiła się przy małej rocznej potrzebie drenów, gdyż drenowano przeważnie na rok średnio 30—40 morgów.

Budynki gospodarskie przeważnie murowane potrzebowały wiele cegły, więc przy wyrobie cegły otrzymywano potrzebną ilość drenów, jako produkt uboczny.

Piece w ogólności dzielą się na kryte i niekryte, czyli zwykłe i cegielniane. Piece kryte dzielą się na bezkominowe i z kominem.

Ze względu na sposób przechodzenia powietrza ogrzanego w piecu, dzielą się takowe na poziome i pionowe, czyli leżące i stojące. W stojących paleniska są w dole pieca, a powietrze w nich ogrzane ciągnie w górę pieca, w leżących zaś powietrze ogrzane wchodzi jedną z bocznych ścian i wychodzi przeciwległą, przechodzi więc piec poziomo.

Buduje się piece o jednej komorze, albo też o większej ilości komór, które albo są umieszczone nad sobą, czyli piece piątrowe, albo obok siebie czyli piece parterowe.

Nakrycie pieca stanowi sklepienie płaskie lub pełne, a rzadziej gotyckie.

Powszechnie używane piece w gospodarskich fabrykach drenów są piece stojące, sklepione, bezkominowe i parterowe, jedno lub dwukomorowe.

Długość palenisk czyli szerokość pieca wynosi 3·5—4·0 m., wysokość pieca w szczycie sklepienia do 4·5 m. Dla węgla i torfu mogą być paleniska krótsze.

Na długość pieca daje się w jednokomorowych 4—6 palenisk, w dwukomorowych 3—5. Długie piece nie są praktyczne.

Do palenia węglem musi się znajdować pod paleniskami ruszt żelazny, dla torfu może być tenże z cegieł, dla drzewa wcale nie jest potrzebnym. Do opału węglem ruszta żelazne są w odstępie 13—26 mm., o grubości 26—36 mm., podparte co 60 cm. Korzystnem jest wysunięcie palenisk i rusztów przed piec, przez co już gotowy płomień dostaje się do pieca, w piecach drenarskich znaczna grubość ścian zastępuje takowe.

Piece szerokie mogą być opalane obustronnie, dla torfu węższe dwustronne są korzystne.

Znaczna wysokość pieca nie jest korzystna. Zwykle zakładanie fabryki rozpoczyna się od budowy pieca.

Na rozmiary pieców wpłynął koszt przewozu rurek drenowych na dalsze przestrzenie, wskutek czego

rozmiary muszą być takie, aby piece w ciągu lat kilku mogły dostarczyć rurek dla najbliżej położonych pól, a zarazem, aby ich budowa mogła się wypłacić, zatem muszą być stawiane jak najtaniej.

Dla wydrenowania najbliżej położonych 400—600 morgów pola w ciągu lat 6—12, można już tani piec obliczony na amortyzacyę w tymże czasie z korzyścią stawiać i używać. Fabryka cała z wyjątkiem pieca daje się łatwo i tanio przenieść na dalsze przestrzenie.

Wprawdzie produkcya rurek w tańszych fabrykach jest droższą, ale nie obciążą gospodarstwa wielkimi wkładami i na fabrykę mniejszą może się zdobyć średnio zamożny właściciel, wstawiając jej koszta w gospodarskie coroczne rachunki

Piece niesklepione są bezporównania tańsze, ale dają ledwie $^1/_4$—$^1/_3$ swej pojemności przydatną do palenia drenów i to niejednolitej jakości.

Nawet wypalanie cegieł w piecach niesklepionych jest od 6—10% tańsze, niż w zwykłych cegielnianych.

Jaki ma wpływ na koszt palenia rurek nakrycie pieca sklepieniem, przekonałem się w praktyce w pewnej miejscowości, gdzie w piecu drenarskim nie założono sklepienia, które miało kosztować 180 zł. i wypalono z trudem w ciągu roku 150 000 rurek, koszt palenia wypadł o 210 zł. większym i rurki zawierały wiele kopciułek, które musiano drugi raz palić i dawały w użyciu wiele braków.

Ponieważ każdy piec przy wypalaniu rozchodzi się, więc sklepienie pieca jest narażone na pękanie; by takowe zmniejszyć, buduje się piece w połowie w wykopie w gruncie w połowie nad gruntem.

Grunt jednak powinien być suchym lub należycie osuszonym, aby wilgoć z gruntu przesiąkająca w ściany pieca, a parująca podczas palenia nie zabierała zbyt wiele ciepła. Dla uchronienia pieca od atmosferycznych wpływów musi się takowy nakryć dachem z szerokimi okapami.

Tanie piece obliczone na kilkoletni użytek buduje się przeważnie ze surówki, tem bardziej więc powinien być ochroniony od wilgoci zewnętrznej i w gruncie. Do budowy nakrywającego sklepienia, do sklepień nad paleniskami i nad otworami w piecu używa się palonej cegły, którą najczęściej potrzeba zakupić w najbliższej cegielni.

Używa się do budowy zaprawy gliniastej dokładnie wymieszanej z grubo-ziarnistym piaskiem i dość gęstej, aby przy wypalaniu nie wiele się ściągała. Starać się należy przy murowaniu o jak najmniejsze fugi i o jak najrówniejszą cegłę, szczególnie w budowie rusztów i sklepienia. Na ruszta musi być użytą cegła najlepszego gatunku i wytrzymała na działanie ognia.

Można piec stawiać z łamanego kamienia, gdzie takowy jest tani, zawsze jednak wewnątrz daje się okładzinę z palonej cegły.

Piec, zawierający 25 tysięcy rurek najmniejszego kalibru i 4—5 tysięcy cegieł, jest dla celów gospodarskich najodpowiedniejszym, bo daje rocznie 150—200 tysięcy rurek, co wystarcza na drenowanie 60—120 morgów pola.

Na taką ilość rurek potrzeba 24 m² powierzchni pieca o wysokości 3—4 m., na piec taki należy przygotować 30—50 tysięcy cegieł surówki, a 10—15 tysięcy palonej.

Piece mają kształt prostokątny. Grubość ścian jest u dołu od 1·2—1·4 m., powyżej fundamentu od 1·0 do 1·2 m., zaś od podstawy sklepienia od 0·8—1·0 m. Piec należy wzmocnić podporami, szczególniej od strony wypalenisk, gdyż ściana cała jest wolną i na niej spoczywa połowa sklepienia.

Na dnie pieca zakłada się paleniska w poprzek pieca, a nad niemi ruszta. Paleniska oddzielają ławy na 1·0 m. szerokie w pośrodku pieca, a na 0·5 z boku pieca. Dno palenisk musi być wybrukowane, na krawędź, paloną cegłą lub ogniotrwałym kamieniem.

Ławy mogą być z dobrej surowej cegły, na ławach ze surówki daje się pokład cegły palonej pod sklepienia rusztów.

W ławach umieszcza się kanaliki ciągowe, łączące paleniska między sobą w kilku miejscach i połączone z kanalikami komunikującymi ze zewnętrznem powietrzem, wmurowane wzdłuż w ławach.

Jeżeli grunt jest wilgotnym, otacza się piec drenami w dwóch wysokościach i łączy się je nasypem szutru, tak aby tenże oddzielał zupełnie grunt od pieca.

Pod paleniska zakłada się również dreny w głębokości 50 cm. Należy jednak zabezpieczyć wolny odpływ dla drenów na głębokość około $2^1/_2$ m.

Drenowanie najlepiej założyć przed rozpoczęciem budowy pieca, gdyż wypada najtaniej i w razie występowania wody takową odrazu odprowadza.

Szerokość ław dla węgla wynosi 0·6—1·1 m., dla torfu 1·0—1·2 m., dla drzewa 1·0—1·3 m.

Paleniska dla węgla mają szerokości od 0·2 do 0·3 m., dla torfu od 0·3—0·4 m., dla drzewa od 0·4 do 0·6 m. Wysokość palenisk wynosi od 0·70—1·2 m. w wysokości wewnątrz sklepienia.

Dwustronnie opalane piece należy podzielić na dwie komory, z których każda jest krytą osobnem sklepieniem, ściana przedziałowa musi być odpowiednio silna z cegły palonej. (C. d. n.).

Inż. Jan Blauth.

Doświadczenia z maszyną do dojenia „Thistle".

Ogłoszenie p. Lindenberga z Fritzowa o działaniu maszyny do dojenia „Thistle" spowodowały p. Schlimanna z Linde do podania do publicznej wiadomości także jego własnych doświadczeń z tą maszyną.

Ciągłe kłopoty z czeladzią, używaną do dojenia, skłoniły go do postanowienia użycia maszyny dojącej. Zwiedził więc stajnię w Fritzowie, własności p. Ahrsus'a współwłaściciela firmy Schütt et Ahrsus w Szczecinie, a nabrawszy tam jak najlepszego wyobrażenia o maszynie „Thistle", zamówił ją dla siebie we wspomnianej powyżej fabryce.

Przy dłuższem jednak użyciu tej maszyny w swej krowiarni przekonał się o tak ważnych jej błędach, iż postanowił ostatecznie wrócić znowu do dojenia krów rękami.

Z błędów tych wymienia p. Schlimann trzy najważniejsze:

Chociaż przeważna ilość krów przyzwyczaiła się łatwo do użycia maszyny i dała się dosyć dobrze wydajać, to przecież niektóre z nich wstrzymywały mleko i nawet po półgodzinnem oczekiwaniu nie oddawały je w zupełności. Ponieważ chodziło tu o kilka tylko krów, nie przywiązywał p. Schlimann zbytecznej do tego wagi, przekonawszy się jednak, iż w pewnej mleczarni w Alzacyi większość krów nie dała się doić tą maszyną nawet przy zwiększonem jej ssaniu i że oswojenie się z tym sposobem dojenia wstrętnem jest szczególnie pewnym rasom bydła, przeważnie zaś górskim, widzi w tem kardynalny błąd owej maszyny.

Wielką wadą okazało się również u p. Schlimanna, iż dojenie tą maszyną dawało mleko stosunkowo mniej tłuste, aniżeli przy użyciu rąk. Przekonał się on o tem przez kilkakrotne zmiany w sposobie dojenia, spowodowane początkowo chwilową potrzebą naprawy maszyny. Przyczyną tego może być brak podrażnienia nerwowego i pewnego rodzaju masowania wymienia, jakie odbywa się przy dojeniu rękami.

Trzeci ważny błąd tej maszyny okazał się w tem, iż masło, uzyskane z wydojonego w ten sposób mleka, nie miało dostatecznej trwałości. Podobneż spostrzeżenie uczyniono na tegorocznym konkursie maszyn do dojenia w Szkocyi, gdzie jako główny błąd maszyny „Thistle", uznano niekorzystny jej wpływ na mleko pod względem trwałości. Błąd ten wynika stąd, iż mleko wlewane do stałych części rurek, psuje się tam, a przy braku możliwości dostatecznego oczyszczenia tych części, wpływa szkodliwie na trwałość mleka świeżego.

Wymienione powyżej błędy skłoniły sprawozdawcę do zwrócenia maszyny fabryce, gdyż użycie jej uważa za bezwarunkowo jako szkodliwe.

Co do innych maszyn do dojenia należy oczekiwać liczniejszych sprawozdań.

ROZMAITOŚCI.

Nowa mleczarnia zbiorowa. W Szynwałdzie pow. Tarnów założyło Kółko rolnicze mleczarnię 1 lipca br. Przerobiono w trzech miesiącach 33.700 litrów mleka. Masła uzyskano 1495 klg. Sprzedano 1190 klg., a 305 klg. osolono. Za tłuszcz z mleka wypłacono przeszło 1000 złr. Pierwsze wyniki w tej mleczarni są dowodem, że mleczarnie takie mają przyszłość, i zdolne są wpłynąć na podniesienie gospodarstwa, co jest w kraju naszym piekącą sprawą.

Nowe przedsiębiorstwo mleczarskie we Lwowie. Z dniem 15 listopada b. r. znana i zasłużona na polu mleczarstwa firma krakowska E. Dobrzyńskiej, otwiera zakład wyrobu mleka prof. dra Gärtnera dla dzieci, oraz mleka wielokrotnego krakowskiego dla chorych. Przy tymże zakładzie prowadzonym będzie skład fabryczny serów wyrobu tejże firmy, jak również innych krajowych i zagranicznych. Ponieważ zakład E. Dobrzyńskiej w Krakowie prowadzonym jest z wielką znajomością rzeczy, przeto spodziewamy się, że powstanie podobnego zakładu Lwowianie powitają chętnie, a przez odbiór produktów mleczarskich zapewnią mu rozwój. Pomimo fachowej znajomości rzeczy kierownika tej mleczarni, zwracamy uwagę na zastrzeżenie, jakie winien ze względu na wyrób dyetetycznego mleka zrobić w układach z dostawcami: stajnia ma być przeszczepioną tuberkuliną, a na podstawie wskazówek, jakie podają powagi naukowe: Biedert, Backhaus, Gärtner, z pokarmu zadawanego krowom, wykluczonymi być muszą makuchy rzepakowe, wywary gorzelniane, oraz wytłoki z buraków i kiszony koński ząb.

OZNAJMIENIA.

Ze względu na obecny stan zakaźnych chorób zwierzęcych na Węgrzech i Kroacyi-Slawonii, c. k. Namiestnictwo postanawia aż do odwołania co następuje:

A) Z powodu panującej na Węgrzech:

1) zarazy płucnej zakazuje się wprowadzania do Galicyi z następujących komitatów: Arva, Lipto, Nyitra, Porsony (z wyjątkiem obrębu wyspy Schütt), Szepes, Trencsen i Turócz, tudzież z krol. wolnego miasta Rorsony;

2) zarazy pyskowo-racicowej zakazuje się wprowadzania do Galicyi zwierząt racicowych:

a) Z komitatów: Also-Feher, Bacs-Bodrógh, Békés, Hunyad, Nógrád, Torda-Aranyos, tudzież,

b) z król. woln. miast: Arad, Debreczyn, Kolozsvár i Ujvidek;

3) z powodu zarazy „pomoru świń" zakazuje się wprowadzania do Galicyi nierogacizny:

a) Z komitatów: Abanj-Torna, Also-Feher, Arad, Bács-Bodrogh, Baranya, Bars, Bekes, Bereg, Bihar, Borsod, Brasso, Csanad, Fejer, Gömör-Kishont, Györ, Hay-

da, Haramszék, Heves, Jasz-Nagy-Kun-Szolnok, Kis-Kükülo, Kolozs, Komarom, Marosz-Torda, Moson, Nagy Kükülö, Nógrád, Nyitra, Pest-Pilis Solt-Kiskun z wyjątkiem zakładu tuczenia świń w Köbanyi (Steinbruch), Pozsony, Somogy, Sopron, Szaboles, Szatmar, Szeben, Szepes, Szolnok Doboka, Temes, Tolna, Torda-Aranyos, Torontal, Udvarhely, Ung, Vas, Zala i Zemplen, tudzież

b) z król. woln. miast: Arad, Debreczen, Hodmerövasarhely, Kecskemét, Kolozsvar, Nagyvarad, Szabadka, Szatmar-Németi, Szeget i Zombor.

B) Z powodu panującej w Kroacyi-Stawonii

1) zarazy pyskowo-racicowej zakazuje się wprowadzania do Galicyi zwierząt racicowych z komitatu Syrmien oraz z obrębów miast w komitacie tym położonych;

2) z powodu zarazy „pomoru świń“ zakazuje się wprowadzania do Galicyi nierogacizny z następujących, zarazą tą zapowietrzonych obszarów Kroacyi-Slawonii, a mianowicie z komitatów: Belovar-Kreutz, Lika-Krbava, Pozsega, Syrmien i Zagráb (Zagrzeb), oraz z obrębów miast w tych komitatach położonych.

Wprowadzanie do Galicyi świń chudych do chowu lub na handel przeznaczonych wzbronione jest i nadal z całych Węgier tudzież z Kroacyi-Slawonii.

Postanowienia dotyczące przywozu do Galicyi, a mianowicie do miast: Jarosławia, Kołomyi, Krakowa, Lwowa, Nowego-Sącza, Podgórza, Przemyśla, Stanisławowa, Stryja, Tarnowa i Żywca żywych świń tuczonych i półtuczonych, t. j. takich, które mają za życia co najmniej 120 klg. wagi, z innych od zarazy pyskowo-racicowej i pomoru świń wolnych obszarów Węgier i Kroacyi-Slawonii, tudzież przywozu świń bitych (mięsa wieprzowego) z nerkami i nienaraszonym tłuszczem okołonerkowym pozostają i nadal niezmienione.

Przywóz do Galicyi bydła rogatego z innych od zarazy płucnej i pyskowo-racicowej wolnych obszarów Węgier i Kroacyi-Slawonii dozwolony jest wyłącznie kolejami żelaznemi przy zachowaniu przepisów paszportowych i przepisów o ruchu bydła.

Wysokie c. k. Ministerstwo spraw wewnętrznych reskryptem z dnia 9 października b. r., zakazało wprowadzać bydło rogate do królestw i krajów reprezentowanych w Radzie państwa z następujących zarazą płucną nawiedzonych i z tego powodu zamkniętych obszarów państwa niemieckiego, a mianowicie: z okręgów rządowych Poczdam, Szczecin, Magdeburg i Arnsberg w królestwie pruskiem; z okręgów rządowych Lipsk i Zwickau w królestwie saskiem.

Z c. k. Namiestnictwa.

Sól dla bydła.

Krajowy Zarząd sprzedaży soli (przy Wydziale krajowym) we Lwowie

zawiadamia, że urządził we wszystkich powiatach kraju po jednem głównem zastępstwie sprzedaży soli dla bydła — a mianowicie w miejscowościach na następnej stronie wymienionych.

W miarę rozwijającego się popytu będzie krajowy Zarząd sprzedaży soli tworzył tyle Zastępstw, względnie filialnych składów soli dla bydła, ile potrzeba wskaże.

W zastępstwach już utworzonych, jakoteż w tych, które Zarząd w dalszym ciągu utworzy, nabywać może każdy hodowca sól dla bydła w takiej ilości, jakiej mu potrzeba, pod warunkiem jednak, że sól ta użytą będzie tylko do karmienia bydła, skutkiem czego też tylko hodowcom bydła odsprzedawaną być może.

Używanie tej soli do innych celów będzie karane przez c. k. Władze skarbowe.

Kupujący mniejszą ilość, niż pół cetnara metr. otrzymują sól nieopakowaną, mają zatem sami dostarczyć materyału do opakowania.

Zarząd gotów jest dostarczyć soli tej także bezpośrednio zamawiającym hodowcom.

Mogłoby to być korzystnem tylko wtedy, gdyby kilku większych odbiorców soli pragnęło sprowadzić ją całym wagonem do którejkolwiek ze stacyj kolejowych, aby w ten sposób korzystać z niższej taryfy kolejowej. W takim razie należy porozumieć się wprost z Zarządem, który zamówienie bezzwłocznie wykona.

Sól bydlęca, którą Zastępstwa mają na sprzedaż, składa się z $99^1/_4\%$ zmielonej soli kamiennej, $^1/_4\%$ piołunu i $^1/_2\%$ tlenku żelaza.

Dodatki te są zupełnie nieszkodliwe.

Wydział krajowy stwierdza to na podstawie długoletnich doświadczeń, poczynionych przez hodowców w innych krajach monarchii i w Niemczech.

Zarząd zwraca uwagę P. T. hodowców, że przeciętna dawka soli wynosi na jeden dzień i jedną sztukę:

a) dla buhajów i wołów opasowych .	40—60	gramów
b) „ wołów roboczych	30—40	„
c) „ krów	20—30	„
d) „ jałownika	10—20	„
e) „ owiec i kóz	2—6	„
f) „ świń	3—10	„
g) „ koni	10—20	„

Przed użyciem należy sól dobrze wymieszać, — nawet przesiać przez rzeszoto i starać się o to, żeby każda sztuka bydła otrzymała swoją porcyę, t. j. aby jedna sztuka nie dostała za mało, druga zaś za dużo soli, — nadmierna bowiem ilość soli, może działać szkodliwie na organizm zwierzęcy.

Krajowy Zarząd sprzedaży soli (Wydz. kraj. we Lwowie).

SÓL DLA BYDŁA.

Wykaz miejscowości i zastępców dla sprzedaży soli dla bydła.

	Powiat	Miejscowość	Zastępca	Cena za 1 kg. ct.
1	Biała	Biała	Dubowski Leon	6½
2	Bóbrka	a) Bóbrka b) Chodorów	Bunikiewiczowa Marya	6
3	Bochnia	Bochnia	a) Krajowe biuro spedycyi soli b) Korybski & Spółka	6
4	Bohorodczany	Bohorodczany	Rappaport & Szapira	6
5	Borszczów	Borszczów	Michalewski Edward	7
6	Brody	Brody	Haładewicz Franciszek	6
7	Brzesko	Brzesko	Baltaziński Kazimierz	6
8	Brzeżany	Brzeżany	Krohn Dawid	6½
9	Brzozów	Brzozów	Mariniowa Aniela & Spółka	6½
10	Buczacz	Buczacz	Burzyński Mieczysław	6½
11	Chrzanów	Chrzanów	Wydział powiatowy	6
12	Cieszanów	Lubaczów	Wołoszczak Jan	6
13	Czortków	Czortków	Weissman Jakób	6½
14	Dąbrowa	Dąbrowa	Nowak Józef	6
15	Dobromil	Dobromil	Krajowe biuro spedycyi soli	6
16	Dolina	Dolina	Krajowe biuro spedycyi soli	6
17	Drohobycz	Drohobycz	Krajowe biuro syedycyi soli	6
18	Gródek	Gródek	Bernaczek Aniela	6
19	Gorlice	Gorlice	Magistrat miasta	6
20	Grybów	Grybów	Czapliński Antoni	6
21	Horodenka	Horodenka	Neumann Abraham	6½
22	Husiatyn	Husiatyn	Czerska Łucya	6½
23	Jarosław	Jarosław	Klecan Józef Bronisław	6
24	Jasło	Jasło	Reich Izaak	6
25	Jaworów	Jaworów	Wydział powiatowy	6
26	Kałusz	Kałusz	Krajowe biuro spedycyi soli	6
27	Kamionka	Kamionka	Wydział powiatowy	6½
28	Kolbuszowa	Kolbuszowa	Weiss Mojżesz	6
29	Kołomyja	Kołomyja	Miziewicz & Spółka	6
30	Kossów	Kossów	Krajowe biuro spedyi soli	6½
31	Kraków	Kraków	Związek handl Kółek rol. (ul. Pijarska 4)	6
32	Krosno	Krosno	Hirschfeld & Sokal	6
33	Limanowa	Limanowa	Klimek Jan	6
34	Lisko	Lisko	Langsam Izaak	6
35	Lwów	Lwów	a) Związek handl. Kółek rol (ul. Pańska 21) b) Menke Kretz, plac Gołuchowskich L. 7	6
36	Łańcut	Łańcnt	Cetnarski Jan	6

	Powiat	Miejscowość	Zastępca	Cena za 1 kg. ct.
37	Mielec	Mielec	Hermele Izrael	6
38	Mościska	Mościska	Pow. Towarzystwo handlowe	6
39	Myślenice	Myślenice	Kółko rolnicze	6
40	Nadwórna	a) Nadwórna	Hirsch Feibisch	6
		b) Delatyn	Krajowe biuro spedycyi soli	6
41	Nisko	Nisko	Korecki Leon	6½
42	Nowy Sącz	Nowy Sącz	Związek handl. dla Tow. i Kół. rol.	6
43	Nowy Targ	Nowy Targ	Wydział powiatowy	6½
44	Pilzno	Pilzno	Winiarski Julian	6
45	Podgórze	Podgórze	Brajer Karol	6
46	Podhajce	Podhajce	Sommerstein, Laufer i Brück	6½
47	Przemyśl	Przemyśl	Sieroszewska & Mahler	6
48	Przemyślany	Przemyślany	Zast. kraj. pod nadzorem Wydz. pow.	6½
49	Rawa	Rawa	Skotnicki Antoni	6
50	Rohatyn	Rohatyn	Magistrat miasta	6½
51	Ropczyce	a) Dębica	Pow. Towarzystwo handlowe	6
		b) Sędziszów	Wachtel Izaak	6
52	Rudki	Rudki	Tursa Franciszek	6
53	Rzeszów	Rzeszów	Schneeweiss Boes	6
54	Sambor	Sambor	Zarząd pow. Tow. Kółek roln.	6
55	Sanok	Sanok	Bernstein Izrael	6
56	Skałat	Skałat	Pudles Dawid	6½
57	Śniatyn	Śniatyn	Melzer & Freilich	6½
58	Sokal	Sokal	Byk Eisik	6
59	Stanisławów	Stanisławów	Horoszkiewicz Stanisław	6
60	Stare Miasto	Stare Miasto	Erlbaum Leib	6
61	Stryj	Stryj	Wydział powiatowy	6
62	Strzyżów	Dobrzechów	Kółko rolnicze	6
63	Tarnobrzeg	Tarnobrzeg	Laufer Nüssen	6
64	Tarnopol	Tarnopol	Wydział powiatowy	6½
65	Tarnów	Tarnów	Kozubowski Stanisław	6
66	Tłumacz	Tłumacz	Kółko rolnicze	6
67	Trembowla	Trembowla	Leszczyszak Kasyan	6½
68	Turka	Turka	Rand Abraham	6½
69	Wadowice	Wadowice	Tow. rolnicze zaliczkowe	6
70	Wieliczka	Wieliczka	Pow. Towarzystwo handlowe	6
71	Zaleszczyki	Zaleszczyki	Pawłowski Zygmunt	6½
72	Zbaraż	Zbaraż	Wydział powiatowy	6½
73	Złoczów	Złoczów	Schorr Mendel	6
74	Żółkiew	Żółkiew	Gorecki Antoni	6
75	Żydaczów	Żydaczów	Steif Chaim	6½
76	Żywiec	Żywiec	Babilonek Andrzej	6

SPROSTOWANIE OMYŁKI.

W ogłoszeniach numeru 44 *Tygodnika rolniczego* na stronie 355 u dołu, podpisano mylnie wiadomość o sadzonkach kasztanów i dziczek owocowych, gdyż zamiast w Czernichowie, powinno być **w Kobiernicach.**

Ogłoszenia.

Handlowa Spółka rybacka „Union" w Krakowie kupuje i sprzedaje w hali przy ulicy Rybaki pod Zamkiem wszelkie gatunki ryb po cenach umiarkowanych.

Zarząd gospodarstwa stawowego w Zatorze ma do sprzedania w jesieni tego roku i na wiosnę r. 1898 na obsadę stawów narybek karpia królewskiego, oraz kroczki (rybę dwuletnią). Zamówienia należy przysłać do Zatora pod adresem dóbr zatorskich.

Członkowie krajowego Towarzystwa rybackiego otrzymują 10% opustu od ceny kupna.

4 złotych, 18 srebrnych medali, 30 dyplomów honorowych i uznania

KWIZDY
korneuburski
PROSZEK ODŻYWCZY.

Środek weter. dyetetyczny dla koni, bydła i owiec.

Używany od **lat 43,** w większej części stajen przy **braku chęci** do **jadła, złem trawieniu,** do **polepszenia mleka** i **pomnożenia mleczności krów.**

Cena 1 pudełka 70 centów, ½ pudełka 35 centów.

Prawdziwy tylko z powyższą marką ochronną dostać można we wszystkich aptekach i drogeryach.

Główny skład
FRANZ JAN KWIZDA
c. k. austr. węgier. i kr. rumuński dostawca nadworny.
Aptekarz okręgowy w **Korneuburgu** przy **Wiedniu.**

Sadzonki kasztanów i dziczek drzew owocowych

ma do sprzedania (2-2)

po cenach bardzo umiarkowanych

Zarząd szkoły rolniczej w Kobiernicach.

Ceny produktów w złr. za 100 kg.

	Kraków z dnia 12/11			Nowy Sącz z dnia			Jasło z dnia 12/11		Rzeszów z dnia 12/11		Lwów z dnia 12/11		Wiedeń z dnia 12/11		
	od	do	Waga hl.	od	do	przeciętnie	od	do	od	do	od	do	od	do	Waga hl.
Pszenica	8·20	12·10	—·—	—·—	—·—	—·—	10·25	10·50	10·80	11·50	11·—	11·25	12·—	13·45	72-80
Żyto	7·80	8·75	—·—	—·—	—·—	—·—	8·25	8·50	7·70	8·60	7·90	8·15	8·90	9·45	69-72
Jęczmień . . .	6·50	7·80	—·—	—·—	—·—	—·—	6·25	6·50	6·60	7·20	6·—	9·—	5·25	10·25	—·—
Owies	7·30	7·80	—·—	—·—	—·—	—·—	6·50	7·—	7·—	7·50	6·90	7·10	6·60	7·40	—·—
Groch	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	7·50	—·—	6·50	9·50	—·—	—·—	—·—
Fasola	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	9·60	—·—	4·—	8·—	—·—	—·—	—·—
Bobik	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	6·—	6·50	5·80	—·—	5·50	5·80	—·—	—·—	—·—
Wyka	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	4·50	5·—	—·—	—·—	—·—
Tatarka . . .	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	9·80	—·—	7·25	7·75	—·—	—·—	—·—
Proso	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	8·70	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—
Jagły	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—
Kukurudza . . .	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	6·70	—·—	5·25	5·50	5·40	5·50	—·—
Rzepak . . .	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	12·75	13·25	—·—	—·—	—·—
Chmiel	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	35·—	70·—	—·—	—·—	—·—
Konicz. nas. czerw.	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	35·—	42·—	—·—	—·—	—·—
Konicz. nas. biała .	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—
Kon. nas. szwedzka	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—
Siano z łąk . . .	1·60	2·—	—·—	—·—	—·—	—·—	2·—	2 20	2·30	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—
Siano z koniczyny .	2·20	2·40	—·—	—·—	—·—	—·—	2·60	2·80	2·40	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—
Słoma	1·80	2·—	—·—	—·—	—·—	—·—	1·60	1·80	2·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—
Kartofle . . .	5·20	5·60	hekt.	—·—	—·—	—·—	2·50	2·80	2·50	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—
Okowita hekt. . .	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—
Spirytus „ . .	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	1 litr	—·—	—·—	—·—	—·—	16·75	17·—	19 50	—·—	—·—
Masło za 1 kg. .	—·90	1·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·70	—·80	—·90	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—
Jaja za 1 kopę. .	1·50	2·—	—·—	—·—	—·—	—·—	1 90	2·—	1 60	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—

Odpowiedzialny redaktor i wydawca Alfons Lippoman. W drukarni Związkowej w Krakowie, pod zarządem A. Szyjewskiego